

ЗМІНИ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Маслов М.

Науковий керівник – канд. філос. наук, проф. Тіхонова Л.А.
Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. філософії,
м. Харків, Україна

The article examines spontaneous processes that constantly take place in large human communities. Such processes take place under the influence of many reasons, most of which are beyond the control of an individual or even a group of people. Political systems have great stability and are very difficult to reform. Even the use of radical means in the course of reforming the political system does not always lead to the desired results. The old political system is being restored quite quickly, and the main features of the former political system remain intact. The authors try to prove that such difficulties in reforming political systems are connected with an underestimation of spontaneous processes that always take place in the life of human communities.

У сучасному інформаційному суспільстві питання про реформування політичної системи є дуже актуальним. Саме тому можливість та ефективність реформування політичної системи будь-якого суспільства цікавить сучасних політологів. Історичний досвід проведення політичних реформ свідчить, що політична система є досить стійким елементом людського суспільства. Реформатори завжди прагнуть прогресивних змін у політичній системі, але досягають своєї мети дуже рідко. Навіть застосування радикальних засобів впливу на політичну систему не завжди при зводить до певного результату. Система залишається у незмінному вигляді. Сучасні соціальні науки не можуть пояснити таку особливу несприйнятливості політичних систем до реформування. Але дослідники цих проблем припускають, що труднощі реформування можуть бути пов'язані із впливом на політичну систему стихійних процесів. Такий вплив досі недооцінюється, а розуміння ролі стихійних процесів не завжди відповідає дійсності. Наприклад, один з таких стихійних процесів – розвиток людської мови. На даний час немає єдиної теорії виникнення мови – головного засобу спілкування людей. Деякі дослідники вважають джерелом виникнення мови – божественне творіння, інші – схильні до еволюційної теорії стихійного розвитку мови із комунікативних систем антропоїдів. Але жодна з цих теорій не може довести, що мова з'явилася завдяки свідомим зусиллям людини. Найбільш вірогідною вважається поява мови у результаті тривалого стихійного процесу накопичення удосконалень та покращень у комунікативних системах наших предків.

Другим стихійним процесом, що вплинув на життя усього людства є поступове вироблення моральних правил співіснування людей. Переважаюча більшість дослідників етичних проблем вважає, що моральні норми не є продуктом роботи людського розуму. Ці норми виникають стихійно у надрах людського існування та передаються від покоління до покоління. Поряд з цими процесами у великих людських спільнотах проходять стихійні процеси, що ніяк не пов'язані з еволюцією і мають короткостроковий регулюючий характер. Таким можна вважати ринкове ціноутворення в умовах капіталістичної конкуренції. Сучасний ринковий економічний уклад повністю задовольняє платоспроможні потреби людей у матеріальних благах, оптимально розподіляє виробничі ресурси та мотивує учасників ринку виробляти матеріальні блага високої якості з найменшими затратами. Ринкові ціни складаються стихійно як результат рівноваги між попитом та пропозицією. Сучасні політологи схиляються до думки, що вирішальну роль у становленні ліберальної політичної системи зіграли у свій час певні правила поведінки, які регулюють взаємодію людей і тим самим формують політичну систему у суспільстві. Спочатку політична еліта стала дотримуватися певних правил, а потім вони поширилися на усю спільноту. Зіграв свою роль і стихійний процес самоорганізації політичних систем, в якому воля та свідомість окремих громадян мають другорядну значення.

Відомо, що будь-яка політична система має два виміри – юридичний і фактичний. Політична система *de iure* проявляється через політичні інститути: закони, виконавчу владу, суди, правоохоронні органи. Та ж сама політична система *de facto* втілюється як розподіл влади між усіма членами спільноти. Зрозуміло, що політичні інститути формуються по волі вищих керівників та політичних лідерів. Але функціонування інститутів *de iure* та реальний розподіл повноважень *de facto* – це два різних процеси, що мають певні особливості. Формування політичних інститутів відбувається свідомо і цілеспрямовано, а становлення політичної системи *de facto* – процес у своїй більшості стихійний. Становлення політичної системи проходить постійно, вона сама себе відтворює і у цьому процесі самоорганізації бере участь кожен член співтовариства. Порядок, що виникає незалежно від задуму певних людей може перевершувати свідомо вироблені людьми плани. Нехтувати стихійними процесами у великих людських спільнотах небезпечно, бо вони можуть впливати на становлення політичних систем. Політологи вважають, що потрібно докладно вивчати правила поведінки та уточнювати особливості поведінки людей, які найбільше впливають на становлення політичної системи. Необхідно з'ясувати, як ці особливості співвідносяться з нормами моралі та ідеологічними доктринами, як вони передаються від однієї людини до іншої та як впливають на формування політичної системи.